

Den engagerade

Fritänkaren

Nr. 204 April 2012

Tjugonde årgångens femte nummer

Innehåll i detta nummer:

Några lästa böcker (bl.a. Elsa Morantes "La storia")	2
Några sedda filmer (bl.a. "The Lady")	4
Ahasverus minnen, del 114: <i>Schumanns sammanbrott</i>	9
Milstenar, april 2012	11
Påskresorna, del 1: <i>Äventyret med mobiltelefonen</i>	12
Bonusresan, del 5 : <i>Lycklig resa till Kausani</i>	13
Den strålande fiaskoresan, del 7: <i>Hemma i Leb</i>	14
Katastrofresan, del 16: <i>Plåster på såren (avslutning)</i>	16
Rapport från Lhasa	19

Fritänkaren ägnar sig mest åt litteratur, musik, film, politik, filosofi, religion och resor men även åt annat. Den är inte på något sätt anknuten eller ansluten till någon ideologi eller åskådning av vad slag det vara månne, utan tar tvärtom avstånd från varje institution som kräver okritisk underkastelse, och är helt oberoende humanistisk.

Beteckningen *Fritänkare* är ursprungligen tysk och står för person som i religiösa och ideologiska frågor inte erkänner någon auktoritet och därför är kritisk och avståndstagande mot alla religiösa och ideologiska institutioner och framför allt deras eventuella dogmatik.

Redaktion : C. Lanciai, Ankargatan 2 A, 414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Postgiro : 621 39 94 – 4 ("Fritänkaren", C. Lanciai)

Årsprenumeration: 250 kr (även i Danmark och Norge; i Euroland: 30 Euro)

Tvåårsprenumeration : 350 kr (40 Euro)

Avgifterna har inte höjts på drygt 8 år.

I Finland kan avgifter insättas på *Aktia bank*, kontonummer 405510-667802 (avgiftsfritt).

IBAN-nummer för folk som eventuellt vill betala prenumeration även från annat utland:

SE37 5000 0000 0500 7297 2165

Bic-code: ESSESESS

Redaktionsslut för detta nummer : 1.3.2012

Copyright © C. Lanciai med medarbetare

Letnany 226

Det nästsenaste numret av *Fritänkaren* finns numera alltid tillgängligt på nätet jämte andra skrifter:

www.fritenkaren.se

<http://hem.fyristorg.com/aurelio>

e-post-adress : clanciai@yahoo.co.uk

WSN 1652-0122

Några lästa böcker

Barack Obamas första självbiografiska bok "Min far hade en dröm" är välskriven och underhållande, utom att dess material är oerhört intressant, då presidenten när han skrev den då ännu inte hade en aning om att han skulle bli president. Den handlar mest om hans bakgrund och familjeförhållanden och ger inträngande inblickar i hans tidiga sociala engagemang, främst i Chicago men också på Hawaii och i Kenya utom Indonesien. Han visar förståelse för det groteska globala narkotikaproblemet, vars offer han inte tvekar inför att umgås öppet med och diskutera, och det kanske mest fascinerande är hur man här får följa med i hur hans sociala ambitioner att göra en insats för den fattigdom och misär han kommer i närkontakt med i stort sett var han än befinner sig i världen, gradvis föds och mognar för att bli till ett livskall. Han framstår i nästan glädjande förklaring som en äntlig och värdig efterträdare och fortsättare till Martin Luther King och bröderna Kennedy och deras livsverk. Det är *den* humanitära traditionen han företräder och är en märkesman för. Vi ser fram emot fortsättningen tio år senare, den andra delen, som lär heta "*The Audacity of Hope: Thoughts on Reclaiming the American Dream*".

För att klargöra hans intrikata familjbakgrund: hans far var alltså från Kenya, hans farfar var muslim, hans mor är vit amerikanska, han föddes på Hawaii, hans föräldrar separerade när han var två år gammal, varpå modern gifte om sig med en indonesier. Därför blev han också väl bekant med Indonesien, men sin huvudsakliga uppväxt tillbringade han med sina morföräldrar på Hawaii. Fadern flyttade tillbaka till Kenya där han gifte om sig. Även han hette Barack, som är samma namn som det hebreiska gammaltestamentliga Barukh, "välsignad". Han återsåg sin far bara en gång efter separationen men besökte Kenya och sin omfattande kenyanska familj vid hans begravning, vilket intressanta besök nästan utgör tyngdpunkten i boken.

Anna Politkovskajas "Putins Ryssland" är en bok som åter blivit skrämmande aktuell genom det nyligen timade återvalet av Putin som president under vilda proteströrelser över hela Ryssland. Hon avslöjar i boken, som bara kunde publiceras utomlands, hur Ryssland under Putin övergått till att bli ett maffiavälde, där rättvisan helt styrs av politikerna och alltså är obefintlig, medan dessa är mer eller mindre skräckkapitalister med ofantliga förmögenheter införskaffade genom skamlös korruption, vilka alltså utgör en ny nomenklatura i Ryssland, mot vilken ingen vanlig människa har en chans, vilket upprepade gånger visat sig under de senaste åren genom flera offer för den samma (se artikel i förra numret) där det mest flagranta är Anna Politkovskaja själv, som ju mördades öppet av maffian nästan demonstrativt på Putins födelsedag, som för att bevisa sanningshalten av hennes avslöjande, bistra och chockerande bok. Vid den skenrättegång som omsider följde efter en del år utmärkte sig de anklagade med att för det mesta skratta åt rättegången.

Det är ingen rolig läsning men ack så viktig och alltför aktuell för att inte ständigt ligga framme på nattduksbordet. Den är helt utan humor i sin konsekventa realism där ingenting väjs för och följaktligen mycket trist läsning alltigenom som dock är omöjlig att förtränga och ignorera.

Det bör i detta sammanhang även noteras, att Putin väl var den enda världsledaren utom Kina som i den pågående krisen i Syrien tagit parti för diktaturen därstädes.

Håkan Bergströms reseskildringar rör sig i princip över hela jordklotet men frekventerar helst och mest dess mest omöjliga, udda och exotiska ställen. Det är mycket underhållande läsning med pålitligt konsekvent humor hela vägen och därtill ständigt intressanta geografiska och biologiska upplysningar om märkliga ställens egendomligheter i natur, fauna och flora samt kök. Han håller sig ganska strikt till fakta utan att närmare gå in på resornas episka beskaffenhet, vilka fakta dock alltid är intressanta, upplysande, informativa och förnumstiga.

En läsning av helt annat slag var Elsa Morantes numera klassiska roman ”Historien”, ett italienskt åskådliggörande av den rasistiska förintelsen under andra världskriget sedd från italiensk horisont och upplevd i Italien. Den ensamstående modern Nina är mer jude än icke och har två söner, halvbröder, den ena småningom fascist med sin avlidna äkta man och den andra ofrivilligt avlad med en okänd tysk. Man får i detalj följa med dessa tre människors öden under världskriget, där den mindre pojken aldrig blir mer än barn och därtill visar sig vara epileptiker men vinner som sin bästa vän en utomordentlig hund, som nästan blir romanens mest oförglömliga personlighet. Boken skiljer sig helt från all annan förintelselitteratur, särskilt genom dess anmärkningsvärda barnperspektiv, då barnen genomgående spelar huvudrollen; om man dock kan spåra vissa intressanta släktdrag med Primo Levis fruktansvärda autentiska skildringar från Auschwitz – det är samma sorts fullständigt konsekventa och oförblommerade realism det handlar om, men samtidigt tillför Elsa en annan dimension över det hela, en sorts metafysisk andlig distans med mycket intressanta själsinblickar för att inte säga uppenbarelser, men fastän långa avsnitt är nästan helt abstrakta förblir den mycket omfattande skildringen i all sin komplexitet fullständigt och skoningslöst realistisk. De kanske mest skakande skildringarna är de av den italienska bataljonen, som Mussolini för att behaga Hitler skickade mot Moskva och kom tillbaka 95% reducerad med inte många tår och fingrar kvar.

Här är ett skolexempel på hennes stil och realistiska clairvoyance – jag kan knappast kalla det något annat – i hennes analys av människans och hennes historias nuvarande situation: –

”I de högteknologiska länderna fortsätter den enorma tillväxten inom industrin som efter hand suger åt sig de bästa krafterna och koncentrerar all makt på sig. Maskinen förslavar människan i stället för att tjäna henne. Att arbeta för industrierna och att köpa deras produkter blir mänsklighetens viktigaste funktioner. Spridningen av vapen åtföljs av en spridning av *förbrukningsvaror* som av marknadstekniska skäl genast sjunker i värde (konsumtionssamhället). Syntetmaterialen (plasterna) som är främmande för det biologiska kretsloppet förvandlar jorden och havet till en upplagringsplats för icke nedbrytbart avfall. Alltmer utbreder sig den *industriella cancer* i jordens alla länder. Den förgiftar jorden, vattnet och organismerna, angriper tätbebyggelsen, deformerar och fördärvar människorna, som är dömda till ett liv fastkedjade vid de löpande banden i sina fabriker. För att systematiskt *manipulera massorna* i industrins tjänst används massmedia (tidningar, veckopress, radio och television) för spridning av och propagerande för en mindervärdig, servil och förnedrande ”skräpkultur” som undergräver människornas omdöme och skaparförmåga, ifrågasätter meningen med

tillvaron och utlöser sjukliga samhällsfenomen (våld, mentalsjukdomar, narkotikamissbruk)". osv, skrivet före 1974.

Några sedda filmer

Luc Bessons film om Aung Sang Suu Kyi "*The Lady*" bjuder på många överraskningar. Framför allt skiljer den sig helt från alla Luc Bessons tidigare filmer, som mestadels varit våldspornografier i kategorin magnum, och han har aldrig tidigare ens kommit i närheten av den djupa mänsklighet, intima ömhet, musikaliska medvetenhet och innerliga känslighet som utmärker denna film med imponerande konsekvens, utan att den någonsin slår över i sentimentalitet, fastän riskerna finns. Lika mycket som filmen handlar om henne handlar den om hennes man, som under den långa skilsmässan drabbades av cancer och gick bort utan att hon kunde vara med honom på hans dödsbädd. Det är huvudhandlingen i denna film, som tilldrar sig lika mycket i Oxford som i Rangoon, samtidigt som den lyckas åskådliggöra hela det traumatiska politiska skeendet, som tvingade demokratirörelsen i Burma att leva i 24 år under oavslätlig psykologisk och reell tortyr. Först i år har den sega och modiga damen äntligen fått tillstånd att besöka England igen efter 24 år, där hon före 1988 i stort sett inte var mer än en hemmafru.

Det är glädjande att Luc Besson låtit musiken spela en så viktig roll i filmen, vilket höjer den väsentligt. Det är Pachelbels Canon som då och då går igen, men även Mozart får vara med på ett hörn. Musiken är det enda i hela filmen som hos den groteska militärdiktaturen lockar fram något uns av mänsklighet.

En annan stor överraskningsfilm är den suveränt virtuosa franska stumfilmen "*The Artist*" om en stumfilmsstjärna i Hollywood som vägrar falla till föga för ljudfilmsrevolutionens nya kriterier och fortsätter satsa på sin urmodiga stumfilmsstil och går nästan under på kuppen. Dock är det en komedi och av stora mått, där den kvinnliga kollegan med den äran räddar både honom och filmen och komedin. När han i slutscenen för första gången öppnar munnen för att säga två ord förstår man varför han inte sagt något tidigare. Han är ju fransman.

Rent allmänt är det den mest genialiska film man sett på länge. Den är så underfundigt gjord med ständigt överraskande finesser och underbara infall, som gör att man sitter förtrollad från början till slut och understundom smälter i tårar eller exploderar i gapskratt om vartannat. Inte minst musiken, som ju i denna stumfilmsgenre naturligtvis måste behärska hela filmen, är utvald och genomförd med imponerande rätt känsla för såväl stämningar som smak.

En annan överraskningarnas film var Polanskis komedi "*Carnage*", det roligaste han gjort sedan "*Vampyrernas natt*". Den skiljer sig helt från alla hans tidigare filmer om man bortser från några kammerspel, som dock var allt annat än roliga, medan denna går över alla gränser för vad man trodde var möjligt för en privat tillställning med bara fyra skådespelare. Dessa är framför allt Kate Winslet och Jodie Foster som de båda mödrarna, vars pojkar råkat i slagsmål, varför deras fyra föräldrar kommit överens om att träffas i hopp om att nå fram till allmän försonlighet. I praktiken blir det tvärtom genom de mest

oväntade faktorer som dyker upp på vägen. Det hela börjar som en småborgerlig och ganska enfaldig familjeidyll för att småningom accelerera och spåra ur i ett ständigt sig själv multiplicerande storgräl, där det enda som verkar hjälpa upp det hela är flaskan, som lyckligtvis finns till hands i de obegränsade mängder som mer och mer krävs. Mer skall kanske inte avslöjas här. Vare det nog sagt, att föräldrarna aldrig kommer ut ur lokalen, medan pojkarna försonas på egen hand.

En annan överraskning var den nya filmatiseringen av Emily Brontës ”*Wuthering Heights*”, där dock den första versionen med Laurence Olivier och Merle Oberon från 1939 i svartvitt fortfarande verkar aldrig kunna överträffas. Vad som är överraskande med denna film är att den kvinnliga regissören låtit Heathcliff spelas av en neger. I boken är han zigenare. Till och med Göteborgs-Posten har i en artikel frågat om man får göra så med Emily Brontë. Lyckat är det inte. Det hade kunnat vara lyckat, om den skådespelaren i någon mån kunnat leva upp till Heathcliffs de facto demoniska karaktär och egenskaper, men det gör han aldrig. Saken blir inte bättre av att handlingen är rumphuggen i slutet och den viktiga personen herr Lockwood är utesluten. Catherine är desto vackrare och bättre, åtminstone som fullvuxen, men vad hjälper det, när Heathcliff fattas? Allt annat är bra med filmen: den fantastiska återgivningen av landskapet i ett ständigt överväldigande vackert foto, den hårda realismen och skådespelarna för övrigt; men i denna historia står allt och faller med Heathcliff. Man saknade både Laurence Olivier, Timothy Dalton och Ralph Fiennes, som alla tre lyckades med rollen, i synnerhet naturligtvis den förstnämnde.

Ännu en överraskning var den nya filmatiseringen av Jules Vernes ”Den hemlighetsfulla ön” i modern version med flygplan i stället för ballong. Detta är en ungdomsfilm och ingenting annat än en spritt sprängande galen skröna, som dock har sina goda poänger, i synnerhet Michael Caine som farfar, som råkar finnas på ön redan när de strandande kommer dit och råkar ut för skräcködlor och jätteinsekter, som visserligen redan fanns i versionen från 1961 men som här à la Harry Potter naturligtvis tas i tjänst som transportmedel. Kapten Nemo är för länge sedan död, men *Nautilus* finns kvar och slutar i filmen som turistattraktion. Det hela är hur fånigt som helst men oemotståndligt underhållande – Jules Verne bevisar än en gång att hans lössläppta fantasi håller i vilka versioner som helst.

Cinematket bjöd i vår på en serie Elia Kazan-filmer, av de sakkunniga enhälligt framhållen som bäst av alla när det gäller personregi, och vi lyckades åtminstone se två av hans filmer, ”Panik på öppen gata” och ”Amerika, Amerika!”. Den förstnämnda är närmast dokumentär till karaktären i skildringen av en böldpestepidemis hotande utbrott i New Orleans, där en grupp aningslösa sjömän och smågangsters inte vet vad det är de inte kan hantera, medan Richard Widmark som hälsopolis nästan ensam får den svåra uppgiften att hindra epidemin från att bryta ut. Det mest slående med filmen är hur det utomordentliga hotet åskådliggörs för publiken utan att de agerande i filmen fattar någonting av det fruktansvärda hot som hela tiden förvärras i sin överhängande gastkramande verklighet: de är ödets fångar och marionetter utan att själva förstå det. Det är en makalös film.

”Amerika, Amerika!” är av en helt annan karaktär, men här skärps alla Elia Kazans mästarförmågor till ett non plus ultra. Bara bildspråket i denna film är så inträngande i sin realistiska skärpa och expressivitet, att man blir överväldigad från början. Karaktärerna är närmast titaniska alltigenom, varje person är ett klart utmejslat människoöde och en historia för sig, persongestaltningen här når höjder av individualitet som aldrig tidigare i hans filmer, och till detta kommer Manos Hadjitakis oerhört stämmingsfulla musik, som alltid dyker upp överraskande för att understryka de dramer som utspelas med dubbelstreck. Man glömmer aldrig denna musik. Jag såg filmen första gången 1967, och dess musik har förföljt mig sedan dess.

Huvudpersonen kommer fram till Amerika till slut, det hela är en sann historia, men efter vilka korsfästelser, vilka förnedringar, vilka obeskrivliga prövningar! Det är inte bara en korsfästelse det handlar om, utan de blir bara värre hela tiden...

Av övriga sedda filmer intar ”Nyckeln till frihet” en särställning. Det är en fantastisk historia med Rita Hayworth i huvudrollen, även om hon aldrig syns utom på affisch. Det är denna affisch hela filmen handlar om.

”*The Shawshank Redemption*”, som filmen heter i original, (egentligen "*Rita Hayworth and Shawshank Redemption*") handlar om tillvaron i ett fängelse för en oskyldigt dömd för dubbelmord och hans kamp för att klara av sin situation. Underläget är totalt, oddsen emot honom är 100%, och ändå lyckas han till slut genom sin egen uppfinningsförmåga. Han finner i fängelset en annan livstidsdömd, som hela tiden försöker få nåd och misslyckas, som blir den som berättar historien. Det är ingen mindre än Morgan Freeman i en av sina bästa roller.

Man får både skakande inblickar i fängelsetillvaron och erfar befriande lättnader i form av spår av mänsklighet trots allt, medan korruptionen är bedövande i sin allsmåttiga förfärlighet. När förlösningen kommer till slut och Tim Robbins i huvudrollen visar sig ha överlevt trots allt är det ett av de stora ögonblicken i filmhistorien: allt är perfekt och kan inte bli bättre. Detta är en av Stephen Kings bästa historier.

En annan sådan liknande film var ”*Next*” med Nicolas Cage i olycklig besittning av den egenskapen att han helt naturligt alltid kan se två minuter in i framtiden, men inte ett ögonblick längre. Denna egenskap kommer både till atombombstjuvars och FBI:s kännedom, varför dessa båda sällskap beskriver en kapplöpning för att komma åt Cage och utnyttja honom för sina syften, dels för att hindra honom från att avslöja gangstrarna, och dels för att förekomma dessa. Det är ett allvarligt företag i beaktande av att gangstrarna ämnar spränga hela Los Angeles i luften och använda Nicolas Cages fästmö som försäkring och gisslan för företagets lyckliga genomföring.

Naturligtvis sätter detta Nicolas Cage på svåra prov, och han gör allt för att slippa båda sällskapen. Det går naturligtvis inte, men fästmön räddar honom till slut, eller rättare sagt, han räddar sig genom henne, utan att man dock får veta om han får henne till slut eller inte.

Det hela är en ytterst intelligent psykologisk thriller som hela tiden tangerar science fiction utan att bli det, då filmen hela tiden leker med de olika möjligheter som finns, som om den skildrade allt från hans egen clairvoyanta hjärna – han ser hela tiden

konsekvenserna om han gör det ena eller det andra, och trevar sig därigenom fram längs en fruktansvärt nervpirrande väg. Upplösningen är förkrossande.

”*Long Kiss Goodnight*” har kallats Renny Harlins bästa film, och visserligen har den sina poänger, men bra är den inte, om man med bra menar att den kan ses med behållning mer än en gång. Vi har sett den förut, den var bra första gången, det är en fantastisk historia om en programmerad yrkesmördare i FBI:s tjänst som tappat minnet och blivit normal och skaffat sig familj och barn men tyvärr återkallas till sitt betänkliga förflutna (spelad av Harlins hustru Geena Davis med bravur), men andra gången man ser den leds man av alla de överdrivna effekterna, det extrema våldet, de groteska orimligheterna och bristerna i manuset. Som sagt var, detta är en alldeles utmärkt bra film första gången man ser den.

Den senaste James Bond-filmen ”*Quantum of Solace*” var i vissa avseenden en positiv överraskning. Det är en bra film med spännande intrig och tät action hela vägen, så man blir inte sämre av att se den. Som väl är har man numera kommit långt bort från den gamla schablon-James Bonden, som Roger Moore på sin tid genom alltför många filmer gjorde sitt yttersta för att urvattna till uttorkning. Timothy Dalton gjorde väl ifrån sig i två av de bästa senare Bondfilmerna men var måhända klok nog att inte göra fler. Detta är Daniel Craigs andra Bond, och om han hoppar av nu förstår jag honom.

Men vilken angenäm befrielse det då var att efter många år se om Sean Connerys andra Bondfilm, ”*From Russia with Love*”, den kanske bäst skrivna av alla Bondfilmer, med skickligt relevant dialog hela vägen, rappt tempo, utomordentliga skådespelare och den häftigaste tänkbara miljö i Konstantinopel och på tåg i kanske Ian Flemings bästa Bondbok. Rent stämnings- och stilmässigt tror jag inte man någonsin kommit närmare Ian Fleming än här. Detta var också en deckare som president Kennedy på sin tid satte särskilt högt.

En helt annan sorts film var den nästan dokumentära ”*Crossing Over*” med Harrison Ford i en mer ovanlig roll som gränsvakt mot Mexico söder om Los Angeles. Filmen är i högsta grad aktuell genom problematikens ständigt ökande komplexitet. Fords svåra uppgift som överårig polis i gränstjänst är att sovra ut legala invandrare från de illegala. En överväldigande majoritet är naturligtvis illegala, men bland dessa finns det alltid en del som borde ges legalitet. Handlingen är komplex då Harrison Ford är långt ifrån ensam i denna mosaik av människoöden involverade i invandringsproblematiken, från flyktingar och smugglare till skojare och opportunisterna – den roligaste episoden är den om den unge fuskkrabbinen – till korrupta poliser och kriminella parasiter som tjänar på omänsklig människohandel. Det är en mycket upplysande film som, om man är intresserad av invandrings- och flyktingfrågor, man kan lära sig mycket av. Naturligtvis är det tragiska elementet ofrånkomligt och dominerande.

Slutligen bör det sägas något om Sally Potters ”*The Man who Cried*” med Cate Blanchett som strålande rysk emigrant i Paris och Johnny Depp som melankolisk zigenare, med Cristina Ricci i huvudrollen som rysk jiddischflicka helt bortkommen i den under 30-talet alltmer omänskliga världen. Sally Potter har inte gjort många filmer,

hennes "Orlando" på en roman av Virginia Woolf med Tilda Swinton i huvudrollen gjorde sensation på sin tid, och även om denna inte är lika sensationell är den desto mera mänsklig och tänkvärd. Dialogen är sparsam, och huvudpersonen tiger mest hela tiden, men bildspråket är desto rikare hela vägen, och persongalleriet är fullsmockat av exotiska karaktärer, där priset tas av zigenarna. Det har inte gjorts många filmer om nazisternas förföljelse mot zigenarna i andra världskriget, så denna tar priset i en sådan genre och lyfter upp zigenarkulturen till en nivå som är minst sagt anmärkningsvärd. Storyn om den lilla flickans livslånga jakt på sin förlorade far, som för länge sedan lämnat byn i Ryssland innan den skövlades av pogromerna för att söka lyckan i Amerika, är fängslande som en sannsaga som om den vore berättad av en H.C.Andersen och poetisk alltigenom. Det är vad denna film handlar: det är filmisk poesi alltigenom. Den tålde mer än väl att ses en andra gång, och om tio år är det dags att se den igen, ty en sådan film får man aldrig glömma.

Clara Schumann

Det var ett så underbart hem med världens mest inspirerande familj, att man inte kunde lämna det utan att genast börja längta efter det tillfälle då man skulle få möjlighet att göra nästa visit, och ungefär alla tyckte det samma som jag. Det fanns naturligtvis några undantag, både Franz Liszt och Richard Wagner undvek Schumanns och hade tydligen anledning att göra det, även om de inte ville tala om det – jag förstod senare från Clara, att de vid något tillfälle hade medvetet eller inte gjort sig skyldiga till direkta förolämpningar mot Robert. Någon visste att berätta, att Wagner vid något tillfälle vid en soaré hos Schumanns hade förolämpat Mendelssohns minne, vilket gjort Robert så ursinnig, att han aldrig kunnat komma över det. Att förolämpa Mendelssohn var ungefär det mest extremt taktlösa man kunde göra i Schumanns närhet, då Robert egentligen bara hade två gudomligheter att dyrka – vännerna Mendelssohn och Chopin. Det fanns ingenting heligare. Senare fick jag veta, att Mendelssohn vid någon annan soaré gjort sig lustig över Franz Liszt och dennes later, han åbakade ju sig alltid så groteskt på gränsen till löjlighet när han uppträdde vid pianot, vilket direkt inbjöd till parodiering, och ingen kunde göra detta roligare och skickligare än Mendelssohn, vilket den fåfänge Liszt tagit illa upp, hur fullständigt harmlös och godmodig Mendelssohns parodiering än varit, vilket tydligen lett till uppdelningen i de två olika lägren inom ledarskapet för den tyska musiken, Wagner och Liszt med flera modernister å den ena sidan mot Mendelssohn, Schumann och Brahms med seriösa traditionalister å den andra.

Men det rådde ingen tvekan om vem eller vad som ledde den tyska musiken på 1840-talet. Schumann var den självskrivne ledaren, framför allt med sin gränslösa generositet och varma uppmuntran mot andra musiker. Han var ju utom kompositör även journalist, och det var hans *Neue Musikalisches Zeitung* som angav tonen för hela den internationella musikvärlden, i vilken han alltid skrev de ledande artiklarna. Hans välkomnande artikel om Brahms, där han direkt hälsade honom som den ende värdige efterträdaren till Beethoven om inte rentav som hans reinkarnation, var ett skolexempel på hur fullständigt reservationslös Schumanns generositet och uppriktiga uppskattning av sina medmusiker kunde vara.

Det var när jag besökte deras hem i februari 1854 och väntade mig den vanliga översvallande gästfriheten som jag förstod att något inte var som det skulle. Robert var inte hemma, och Clara var indisponerad. Något hade hänt. Jag väntade förgäves på besked någonstans ifrån, det pratades bakom stängda dörrar, det viskades förbjudna underrättelser, så att jag till slut måste inse, att det inte var lämpligt att jag var där, varför jag diskret drog mig tillbaka och lät hälsa Clara Schumann att jag skulle komma tillbaka vid ett annat tillfälle. Jag fick genast det svaret från en tjänare, att hon var tacksam för detta. Och tjänaren tillade, till min förvåning: ”Hon kommer att behöva alla vänner hon kan få,” vilket mystifierade mig kolossalt. Hur kunde någon som kände henne annat än älska henne och vara hennes bästa vän?

Naturligtvis kunde jag inte lämna situationen så helt ouppklarad. Jag lyckades få kontakt med deras läkare, som mycket kort förklarade, att Robert hade försökt dränka sig i Rhen, att han hade räddats av några fiskare bara för att omedelbart och desperat försöka igen, och när det inte hade lyckats hade han insisterat på att få bli hospitaliserad, vilken begäran hade villfarits. Läkaren ville inte yttra sig om hans tillstånd men lät mig förstå, att inte ens Clara fick besöka honom.

Jag var naturligtvis djupt chockad, i synnerhet som jag aldrig anat något av förhistorien. Denna hade tydligen pågått länge. Redan för fem år sedan hade Robert visat tecken på obalans, vilket hans ständigt sviktande hälsa knappast gjort något för att förbättra. Han hade sedan årtal varit hälsomässigt ytterst labil, och inte ens hans läkare hade kunnat kartlägga eller förstå orsakerna. Läkarna har fortsatt spekulera i detta ända sedan dess och har fortfarande myror i huvudet över Schumanns fall världen över. Det har spekulerats i syfilis och kvicksilverförgiftning, liknande spekulationer som Mozart alltid utsatts för utan ett spår av bevis, och hur i all världen skulle Schumann ha ådragit sig syfilis, som aldrig bedragit Clara men tvärtom varit den trognaste och äldste av alla tänkbara äkta män? Hade han slarvat i ungdomen? Vem hade inte det, men han hade aldrig varit sexuellt slarvig och inte ens särskilt vidlyftig, han var inte den typen, han älskade hjärtligt och uppriktigt som vän men anfäktades inte av okontrollerad åtrå, hans andliga bröder och systrar och älskade vänner av båda könen och alla sorter var hur många som helst, men aldrig att han kränkte någon eller blev kränkt av någon – utom av Wagner rent bildligt. Däremot hade han som tjugohåring fått en släng av malaria, och hans läkare menade nog att det var detta som från början underminerat hans hälsa.

Emellertid hade hans ohälsa, om man får kalla det så, tagit sig mycket egendomliga uttryck. Han hade på sista tiden menat sig stå i kontakt med änglar och tagit musikalisk diktamen av dem, mest under natten, och flera av hans sista teman, till exempel det i den sena violinkonserten, menade han sig ha fått direkt av en ängel. Detta var ju naturligtvis dröm- eller hallucinationsfenomen och direkta följder av hans alltid extatiskt entusiastiska idealism och som sådana fullständigt harmlösa, medan ett allvarigare tecken var vad som sedermera fick beteckningen tintinnitus – en eller flera konstant ringande toner i örat. Detta kan ha varit en direkt följd av hans tidiga malaria eller andra senare infektioner och förkylningar men för en musiker ett allvarligt symptom vars betydelse kunde vara hur fatal som helst, när man tänker på hur senare Bedrich Smetana råkade ut för samma sak och slutade som fullständigt vansinnig. Det blev aldrig Robert Schumann. Han fann sig i att sitta hospitaliserad utan besökare i godan ro och klagade aldrig, ehuru han försökte gottgöra sina båda misslyckade självmordsförsök med att i stället svälta ihjäl sig. Naturligtvis gick inte detta heller.

Andra spekulationer har försökt rikta misstankarna mot Claras förhållanden till Roberts vänner, främst till den unge Brahms som ju var en knappt tjugohårig blond skönhet och oemotståndlig med sin överlägsna begåvning kombinerad med ett uppriktigt och djupt allvar. Brahms tog allting på allvar och i synnerhet vänskapen med Robert Schumann och hans hustru – ingenting blev någonsin heligare för honom under hela hans liv. Han gifte ju sig aldrig, och han erkände utan vidare att Clara Schumann varit hans livs enda kärlek. Så dog han också kort efter henne, men något förhållande mellan dem utom rent platoniskt kan det aldrig ha varit. Under krisen visade han en rörande uppmärksamhet mot henne, hon hade ju åtta barn att ta hand om när Robert satt sjuk på hospitalet och måste själv försörja dem alla utan andra inkomster än som pianist, varvid den tretton år yngre Brahms rörande uppoffrade sig för henne och lade sin egen karriär åt sidan tills den värsta kristiden var över. Robert Schumann dog ju plötsligt kort efter att Clara äntligen besökt honom efter två år, varvid efter sin misslyckade självsvaltning han fick en sådan aptit, att han faktiskt åt ihjäl sig. Han fick lust att leva igen och gick omedelbart, som han gjort i hela sitt liv, till romantisk överdrift.

Det mest bekymmersamma i allt detta var hur hårt det tog Clara. Hon kände sig skyldig helt utan anledning, medan ju snarare Robert skaffat sig skuld till henne med att ålägga henne åtta barn att ta hand om. Hon var troligen den mest begåvade av alla kvinnliga kompositörer någonsin, hennes fåtaliga verk har alltid hållit sig på repertoaren och kan tävla med Roberts, som de naturligtvis påvisar självklara släktdrag med, ingen gjorde mera för hans musik än hon, medan hon måste lägga sitt eget tonsättarskap åt sidan helt och hållet för att försörja familjen. Brahms förblev hennes bästa vän under alla hennes nästan 40 år som hårt arbetande änka alltid klädd i svart.

Någon skandal, några otillbörliga förhållanden, någon otrohet eller bedrägerier förekom alltså inte, snarare var fallet Schumann kliniskt fritt från allt sådant omfattande båda makarna, utan Robert Schumanns totala fall från toppen av familjelycka, framgång och suveränt ledarskap för världsmusiken till djupaste botten av inkompetens, olycka och undergång förblir ett fullständigt oförklarligt och chockartat mysterium. Få har fallit så djupt från en så hög höjd, och ingen var skyldig till fallet. Psykiatriker må fortsätta undersöka det och klia sina hjärnor i oupphörligt huvudbry för evigt utan att komma fram till mer än ytterligare några gåtfulla detaljer i den intrikata sjukdomshistorien och göra sig skyldiga till hur mycket spekulationer som helst inklusive ärftliga belastningar och ändå bara bidra till den massiva uppsamlingen av medicinskt nonsens. Robert blev upptagen till ånglarna och förlorade i processen sin kontakt med sin kropp. Det är den enda rimliga förklaringen jag kan ge till hans upprörande fall, efter Schubert det mest upprörande och hjärtsönderslitande i musikhistorien.

Milstenar, april 2012

- 5 Algernon Charles Swinburne 175 år.
- 7 150 år sedan slaget vid Shiloh, unionens första viktiga seger i Amerikas inbördeskrig.
- 8 Sonia Henie 100 år.
- 10 James V av Skottland 500 år, en av Skottlands bästa kungar.
Omar Sharif 80 år.
- 13 Edward Fox 75 år, mest känd i sin roll som 'Schakalen' (1971).
270 år sedan första framförandet av Händels 'Messias' (Dublin).
- 15 100 år sedan 'Titanic's undergång.
- 20 100 år sedan Bram Stokers bortgång ('Dracula').
- 22 Kathleen Ferrier 100 år.
- 24 Barbra Streisand 70 år.
- 27 Edward Gibbon 275 år.
Anouk Aimée 80 år, senast Napoleons mamma i den franska TV-serien.

Påskresorna, del 1: Äventyret med mobiltelefonen

Situationen var ganska krisartad. Det var värre än den vanliga dubbelbokningen, som man jämt råkar ut för, när flera evenemang kräver ens närvaro samtidigt, så att man i rättvisans namn måste avstå från alla eller i bästa fall offra ett för två. Här gällde det påsken och ett bröllop i helt olika delar av Europa.

Redan i februari fick jag inbjudan till mitt nästygsta kusinbarns bröllop i Italien, som skulle äga rum lördag efter påsk. Samtidigt hoppades han jag skulle kunna fira påsk med dem. Samtidigt hade jag en inbjudan till påsken i Danmark hos min mor och min brors familj.

Det blev till att laborera med alla tänkbara olika möjligheter, för att vara så många till lags som möjligt. Jag tackade i princip ja till bröllopet, ett ja som jag inte kunde gå tillbaka på, medan jag lämnade påskfrågan öppen.

Den svåra frågan var om jag skulle kombinera dem i min vårresa. Diana hoppades jag skulle komma till Bulgarien, men hon skulle själv fara till sin dotter i Spanien den 20 mars och komma tillbaka först i påskveckan.

Vad ingen hade kunnat ana var att jag i mars skulle bli mera upptagen än någonsin med ett nytt musikprojekt. All min musik skulle produceras på nytt i bättre tappning än någonsin, detta projekt skulle ha varit färdigt i februari men försenades hela tiden, och först i april kom vi i gång. Där föll Bulgarien.

Dessutom lärde jag mig ett nytt hantverk: äntligen lyckades jag göra videor till musik, och de första blev klara till palmsöndagen. Från detta projekt, som krävde mycket tidsödande precisionsarbete dag och natt med hundra procentig koncentration och intensitet blev det svårare än någonsin att göra avbrott för påsk- och bröllopsfirande.

För att minsta möjliga skada skulle vållas beslöt jag mig för att genomföra två olika resor, en till påsken i Danmark och en till bröllopet i Verona. Mina släktingar blev besvikna när jag måste backa ut från deras påsk och såg chanserna att jag skulle kunna komma till bröllopet som små, men det löftet höll jag fast vid.

Det blev till att ta bussen ner till Helsingborg under långfredagen i vidrigt vinterväder med snöblandat regn och blåst. Jag hade ombetts ta min nya mobiltelefon med mig, som jag aldrig provat och inte lärt mig ännu, för att ringa när jag satt på lokaltåget i Danmark. Jag hade hoppats kunna gå från Hornbaek till Enggården om vädret tillät, vilket det tycktes göra i Helsingör, varför jag inte ringde, men när jag kom fram till Hornbaek satte regnet och blåsten i gång. Alltså tillgrip jag telefonen för att försöka åstadkomma erforderliga nödsignaler.

Emellertid är dessa mobiltelefoner så avancerade att det är omöjligt för en novis att hitta rätt i dem. Man måste gå på kurs för att lära sig dem. Där finns kamera, radio, internet, film och alla möjliga och omöjliga extra funktioner som inte direkt behövs, men det var omöjligt i denna automatdjungel att hitta telefonen. Jag försökte då med SMS men det kom bara alla möjliga bilder med fyrverkerier och snurrande spiraler som man blev yr av, och i det iskalla vädret lydde inte fingrarna. Så jag gav upp och började gå med paraply. Det gick det också.

Precis halvvägs i regnstormen stannade en bil. Den var full av barn. Det visade sig vara Susanne och Michelle som varit på bio med fyra barn i Helsingör och nu var på väg hem. Egentligen fick jag inte plats, och det var mot lagen, men vi möblerade om bland

barnen, och jag lyckades bli inklämd bland dem. Därmed var allt frid och fröjd. Det värsta av påsken var över.

Både lördagen och söndagen bjöd sedan på idealiskt väder, och på påskdagen var vi 16 vid bordet i fyra generationer av vilka fyra var småbarn. Det kunde inte bli bättre.

På måndagen när det gällde att resa hem igen och tillfälligt återgå till arbetet och alla projekten för tre dagar var det regn och blåst igen, men man kom hem och kunde omedelbart sätta i gång.

I nästa nummer vidtar nästa påskäventyr.

Musikfilerna med stillbildsvideor återfinns på YouTube. Sök på Christian Lanciai.

Bonusresan, del 5: Lycklig resa till Kausani

Redan på vägen till Joshimath var det övertydligt att årets monsunregn hade drabbat Uttarakhand hårt. Vägen var mycket sämre än 09, och det var i år de stora skadorna uppkommit. När jag morgonen söndagen den 6 november gick upp till Auli för att hälsa på Indiens högsta och vackraste berg Nanda Devi, en nästan årlig pilgrimsfärd, konstaterades det att trappvägen upp var nästan fullkomligt förstörd av årets kedjereaktioner av slagregn.

Jag hade trots allt en vederkvickande natt och sov i 9 timmar (!) från halv 10 till halv 7 och vaknade upp till en rumstemperatur av 10 grader. Efter frukost på Shailja, där jag bott 1998-2000 för 100 rupier natten, och som sedan dess utvecklats till ett lyxhotell med förnämlig restaurang öppen från 6 till halv 11, företog jag min vandring upp till Auli. Ganska snart fick jag en följeslagare hela vägen upp. Han var någon sorts föreståndare för någon av liftarna, men i år låg alla liftarna nere och även linbanan för första gången.

Styrkt med kaffe i tältet där den lilla liften slutade fortsatte jag upp mot bergen. Jag var i god tid, men det blir mer och mer ansträngande med åren att ta sig hela vägen upp till den lokala toppen. Jag fick vila mig hur många gånger som helst för att ständigt få hjärtklappningen att upphöra men nådde toppen till sist ännu en gång. Det var mitt tolfte besök i Joshimath, men toppen hade jag bara nått under 2000-talet. Vanligen hade jag hindrats av snö, toppen låg på kanske 3600 meter, men under 2000-talet hade detta hinder avtagit. Idag fanns det endast ytterst sporadiska vita fläckar.

Men vinden var kall och stundtals hård, så det som man fått klä av sig på vägen upp fick man klä på sig igen: strumpor, handskar, tröja och jacka. Den sista etappen var rena självplågeriet, men när man väl kommit ett stycke ner igen och vinden avtog var det bara att njuta. Enbart utsikten, en av de mest imponerande och dramatiska i hela Indien, varför man aldrig tröttnar på att återkomma, gör självplågeriet värt besväret.

På vägen ner stannade jag på nytt vid kafétältet och styrkte mig med mera kaffe och en omelett. Klockan var då redan ett. Klockan 3 var jag nere i byn efter en *trek* på sju och en halv timmar i klass med de svåraste jag gjort i Ladakh. Naturligtvis var man fullkomligt uttröttad efteråt.

Man måste dock medge att jag hade tur med vädret. Igår hade molnen varit hotfulla, men de hade skingrats och gett rum för nästan fullkomligt klara dagar. Diset

dominerade på morgonen men försvann efter hand, så det sista man kunde klaga på var vädret.

Jag tog bussen klockan sex på morgonen, som försenades genom att den invaderades av militärer som beslagtogs alla de bästa platserna. Karanprayag nåddes klockan 9, där jag hade turen att få en buss direkt till Gwaldam. Det svåra valet var om jag skulle stanna upp i Gwaldam och njuta av närheten till bergen där eller fortsätta direkt till Kausani fyra mil längre bort i Kumaon. Jag intog i alla fall en enkel måltid på mitt stamställe i Gwaldam och fick sällskap av ett förtjusande ungt israeliskt par, som också skulle till Kausani. Vi beslöt att ses där, så jag fortsatte till Kausani.

Det blev jeepbyte på halva vägen mellan Baijnath och Garur, men fram till Kausani kom man klockan 3. Min gamle nepalesiske vän sågs ingenstans till, och min gamle värd på Uttarakhand var inte hemma, men jag fick mitt gamla rum utan vidare uppe på Shivam ovanför och bortom byns larmande oväsen för 200 rupier med eget badrum som förut. De ville köra mig upp, men jag behövde röra på benen efter den nio timmar långa resan i buss och jeep på 17 mil längs knaggliga men hela vägar och bad att få vandra upp.

Detta larmande oväsen tarvar tyvärr ett kapitel för sig. Det är Indiens landsplåga – och säkert många andra länders också. På bussen från Rishikesh till Srinagar i förrgår satt det tre unga män på olika håll i bussen som spelade skvaloväsenmusik på sina eländiga mobiler utan att bry sig om den trippelkorseld de utsatte de övriga passagerarna för. På bussen från Joshimath idag hamnade en ung man bredvid mig som naturligtvis nödvändigtvis genast måste sätta på sin skvalmusikmanick. När han steg av avlöstes han av en annan som gjorde samma sak, som om vidrig oväsenmusik var ett absolut måste överallt i Indien. Den inkräktar på din själ, förstör ditt focus, hindrar dig att tänka, överröstar och utesluter alla naturliga ljud med sin digitala vasshet och förstör alla tänkbara naturupplevelser på vägen.

Men man var hemma i Kausani igen och i goda händer, för första gången lyckades jag använda Internet även här och få en hel del studerat och skrivet trots allt det förfärliga oväsen, som tyvärr även invaderat, erövrat och beslagtagit en så vacker plats som denna.

(I nästa nummer: *Vägen till Naini Tal*)

Den strålande fiaskoresan, del 7: Hemma i Leh

Överste Wangdus var hemma. Till min enorma lycka hade jag tur denna gång efter att två år i rad ha missat honom. Vi hade en lång pratstund tillsammans i hans svalkande trädgård under dryftandet av de tre senaste årens väsentligheter.

Ja, han bekräftade att Leh var mera nerskräpat än någonsin och många gånger mer än förra året. Turismen hade varit för hård under juli, och de flesta turisterna hade varit skräpiga hinduer från slättlandet och storstäderna, som inte hade mera kultur än att de skröpade ner överallt. Hinduiska turister har aldrig varit populära i Ladakh eller ens i Himachal.

Han berättade också om det problematiska i att vissa tibetanska sekter ville splittra sig från Dalai Lama och huvudströmmen i den tibetanska buddhismen. Bertil hade

ämnat närvara vid ett större konvent i Shey för rödhattarna, just en av dessa sekter som behagade och försökte gå sin egen väg. Splittring är aldrig bra naturligtvis.

Jag träffade även Skarma, min gamle agent för Luna Travels, och återseendet var lika hjärtligt som alltid. Han lovade göra vad han kunde för vår kommande Nubrautflykt med tillstånd och sådant. Åtminstone tre av oss var villiga till detta medan enbart Bertil tvekade och hellre ville till konventet i Shey.

Så träffade jag även Johannes. Han beklagade att vi inte kunde träffas i Lamayuru denna gång, då han var på väg ner till Himachal. Han skulle vara i Manali när jag kom ner igen om tio dagar, så att vi kunde fortsätta konferera där.

Han hade under våren varit i Irak och Syrien och besökt gamla kristna vänner och församlingar där. Han hade följt med revoltrörelsen i de muslimska länderna mycket noga men ej besökt Egypten. ”De klarar av sin revolution själva, och Mubarak var klok som steg ner så pass tidigt. Ändå blev han åtalad, men det är inget mot vad som väntar de andra diktatorerna. Både Khadaffi och Assad, kanske också Ahmadinejad, har knappast något bättre att se fram emot än Saddam Husseins öde.”

Han verkade mycket yngre och friskare än förra året. Håret hade han låtit växa hela året, så man nu kunde ta honom för en kvinna, vilket hans tibetanska kjolliknande munktoga förstärkte intrycket av, medan rösten var alltför manlig, liksom hela hans synnerligen välskapta och kraftiga kropps-konstitution, då han nästan bara bestod av muskler och senor.

Han var mycket intresserad av mitt samröre med och mina pågående projekt med Laila Roth, som ju hade gjort ett anmärkningsvärt genombrott på facebook, som Johannes inte ville ha med att göra, om han dock gluttade ibland. Det var ju Johannes som en gång skickat henne på mig eller anbefallt mig att göra vad jag kunde för henne, vilket uppdrag jag samvetsgrant genomfört under alla åren, om vårt samröre dock intensifierats märkbart under de senaste fyra åren. Vi kom faktiskt att prata mest om detta, då Lailas mysticism var som en direkt motsats till Johannes teologi.

En annan sak vi talade mycket om var tidens relativitet. Jag skulle ju fylla 60 om 17 dagar, och han skulle fylla 60 nästa år, så åldrandet stod oss båda inför dörren. Han avfärdade det hela:

”Man är aldrig äldre än man känner sig. Den biologiska åldern har föga betydelse. Om man lever som om var i den yngre medelåldern, som vi båda gör, som om vi fortfarande var under 45, så är det så gammal man är i realistisk bemärkelse. Man kan lugnt strunta i åldrandet så länge det går. När det börjar ta emot skall man naturligtvis inte forcera sig, men det dummaste man kan göra är att sakta ner bara för att man tror att man blir gammal. Det är bara att köra på för fullt så länge det går, ingenting är skadligare än att bli passiv, då är man färdig, så motsatsen är bättre. Det är bättre att vara en ständig pådrivare än en bromsare.”

Jag tyckte jag såg Karin från Holland på gatan, och mycket riktigt, hon dök upp på Lung Snon morgonen den andra dagen, som var hennes sista dag i Ladakh. Hon hade varit här i en månad och mest bott på Lung Snon men flyttat på sig när den sydtyrolska invasionen kom. Det var ett kärt återseende för oss båda, denna fenomenala ädla kvinna, som långt över 70 aktivt arbetade för skolor i Ladakh och envist fortsatte att komma hit årligen.

Så träffade jag även Ali Rahi. Han såg mig passera förbi på Changspa Road och kallade in mig på sin resebyrå, varvid vi hade ett hjärtligt samtal över en kopp te. Han var

ganska pessimistisk som vanligt. Allt förändrades ständigt för mycket och till det sämre. Han bekräftade att den hinduiska turistinvasionen ställt till med elände och nedskräpning överallt, och vad värre var: när västerlänningar såg hur hinduerna skröpade ner tyckte de att de inte behövde vara bättre.

Så följde den besynnerliga ögonundersökningen. Mina vänner hade sett mig gång på gång leta efter mina utflippade glasögonlinser och var så generösa, att de som 60-årspresent ville bekosta ett par riktiga glasögon åt mig. Jag skulle hitta glasögonen, och de skulle betala vad det än kostade. Men detta företag var betydligt mera komplicerat än vad någon hade kunnat ana.

För det första fick man springa kring i hela staden på jakt efter en optiker, upp och ner, upp och ner. När man slutligen hittade en sådan kunde han ingenting göra utan ett recept. Ett recept kunde bara fås genom en undersökning, men en ögonläkare var ännu svårare att hitta. Det skulle finnas en sådan någonstans som bara skulle vara tillgänglig vissa tider. Jag var färdig att avstå från projektet.

Dock hade jag ögonen med mig vart jag gick, och slutligen stötte jag på några kliniker, där en lång rad folk satt och väntade medan ingen fanns på kliniken. Slutligen fick jag direktiv till en ögonspecialist någonstans vid den allmänna marknaden.

Efter att ha fått nya direktiv från en vänlig glasögonförsäljare vid marknaden till centrala staden var jag på väg dit, när jag plötsligt stod inför skylt som sade 'ögonspecialist'. Jag gick in, och där fanns faktiskt en sådan inne i ett kyffe i detta apotek. Han undersökte mig, jag fick det bekräftat att jag hade +2,5 på ena ögat och +6 på det svagare, men han menade att jag inte behövde nya glasögon. Mina gamla läsglasögon var fullt tillräckliga, ty även om jag skulle få nya glasögon med +6 för det svaga ögat skulle jag ändå mest bara använda det starka ögat till att läsa. Så var det med det. Mina välvilliga kamrater kom undan billigt med 0 i utgifter för ett par nya glasögon som inte behövdes.

(I nästa nummer: *Sjukdomsförbannelsen*)

Katastrofresan, del 16: Plåster på såren.

Om resultatet av denna till 50% katastrofresa skulle bli att jag inte mera skulle återvända till Indien skulle anledningen dock inte vara katastroferna, det faktum att det blivit dubbelt så dyrt att leva i Indien som för 10 år sedan eller några andra umbäranden och besvär, utan helt enkelt det problem som dök upp redan under 90-talet och som tyvärr oavslutligt förvärrats: den förbannade skvalmusiken, som alltid spelas för högt och som alltid är outhärdligt stressande. Ingenting ont om den indiska popmusiken som sådan, den är mycket bättre än den västerländska, där i regel ingen sjunger rent men alla skriker, i den indiska sjunger man utan att skrika och alltid perfekt rent, så att bara detta är ett beundransvärt fenomen; men jag råkar tyvärr vara något av en kompositör, jag har alltid teman att laborera med i huvudet, där jag alltid spelar min egen musik som jag föredrar, typ Brahmsymfonier, Sibelius, pianokonsertter och sådant, och att då få denna musik avbruten, störd och ersatt av enfaldig popmusik är den totala förnedringen. Jag vill inte bli påtvingad musik som jag inte vill höra, det måste jag uppleva som ett slags hjärntvättsvåldtäkt, och det är detta som alla restauranger, taxibilar, jeepar, bussar, flygplan och hotell utsätter en för utan någon hänsyn alls. Detta stressproblem kan jag

sorgfälligt undvika hemma, men som resenär i Indien är det omöjligt, och det har oupphörligt blivit värre från år till år.

På tal om detta hjärntvåtsproblem hade jag ett av resans intressantaste samtal med holländaren Hut i Likir, som menade att tankefrihet var en omöjlighet, att vårt moderna stressamhälle helt utmanövrerat den, och att den till och med bland hur fritänkande filosofer som helst var en omöjlighet, då dessa alla fallit för svagheten att skapa sina egna filosofiska system, som måste trälbinda sina lärjungar i ett tvångsmässigt beroende, som kristendomen gjort, Karl Marx, Martinus och i stort sett vilken filosof som helst. Ingen filosof var fri, utan de hade alla fastnat i sina egna tankesystem som de gjort till en fälla för alla som följde dem. Således var egentligen den enda riktiga tankefriheten att ta avstånd från alla filosofiska system utan undantag, alltså den totala anarkismen. Allt annat, menade Hut, är hjärntvätt.

Och visst är det sunt, då konsekvensen av detta är att ifrågasätta allt och tvivla på allt och bemöta allt med en skälig kritisk inställning. Av alla religioner är buddhismen den enda som uppmuntrar detta. Således är egentligen alla andra religioner i princip bara fördömda hjärntvåtsfällor.

För att i möjligaste mån undvika problem under hemfärden valde jag att bege mig i god tid ner till Dharamsala för att där ta en lokalbuss till Delhi klockan 3. Detta visade sig klokt. Bussen var rymlig och bekväm, chauffören körde effektivt, och för en gångs skull bjöds man på intressantare musik från högtalarna. Det var en sorts primitiv upptagning av en hinduisk fest utan andra instrument än suggestiv rytmik och någon flöjt. Huvudsångaren var ett barn som svarades av ett slags indefinit kör, men barnet sjöng spontant och entusiastiskt, och responsen var enorm. Stämningen var helt äkta och levande, ingen playback, ingen mixning, utan det var helt naturligt, vilket gjorde det trots den primitiva och något skrälliga kvalitén riktigt intressant och njutbart.

Vi nådde Delhi efter 3 på natten, jag fick genast en motorrickshaw till flygfältet, han begärde 400, jag föreslog 200, och vi samsades om 300 – det var ändå billigare än taxi, och inga bussar gick på natten.

Vid det hypertyna flygfältet stannade min förare någon kilometer utanför och sade att motorrickshaws inte fick komma närmare. Jag fick fortsätta med taxi. En taxi uppenbarade sig, och efter mycket argumenterande gav jag rickshawföraren 200 och taxichauffören 100. Sålunda kom man åtminstone fram till flygfältet.

Monitorerna meddelade att man redan kunde checka in på Finnair. Det visade sig att det kunde man inte alls. Vi fick stå och vänta i en timme utanför diskarna, ett dussin tidiga passagerare och jag, innan de öppnade. Som en av de första kunde jag försäkra mig om en fönsterplats. Jag lovades en sådan hela vägen till Göteborg, men när det kom till kritan var det lika förbannat en plats vid gången. In i det sista var Finnairs samarbete med mig på denna resa obstruerande. Nackdelen med att sitta vid gången är att där vandrar alla passagerare förbi med baciller från hela världen. Har man inte blivit smittad tidigare under resan blir man det då, då alla andas samma luft. Det var förkylningen i Leh som definitivt hade stukat mig och min resa den här gången, det sista som får hända på en krävande resa är att man blir sjuk, just det hade mer än något annat saboterat min resa, vilket jag betecknade som ett avgörande nederlag. Det lutade definitivt åt inga fler indiska resor detta året.

Emellertid var det stora plåstret på såret, att jag trots de extrema omständigheterna med större omkostnader hade klarat resebudgeten på under 10,000 inklusive allt, fastän

livet blivit så mycket dyrare i Indien. Den dagliga kostnaden hade varit 111 kronor med då även de båda dyra minibussresorna till och från Leh inräknade plus tre flaskor whisky, den enda effektiva och gångbara medicinen – utan den hade jag knappast klarat resan.

Min sista reskamrat blev en indier från Punjab som 1992 flyttat till London och där skapat sig en förmögenhet, varpå han flyttat hem till Indien igen. Det fanns många sådana. Han medgav att Indien blivit dyrare, på tio år hade priserna tredubblats, men man kunde ännu leva hur billigt som helst om man hade de rätta kontakterna. Han rekommenderade åt mig en god vän i Kullu, som jag kunde bo gratis hos hur länge som helst, medan jag samtidigt kunde utforska Parvatidalen med platser som Manikaran och Malana... Han erbjöd mig alltså ett strålande framtidsperspektiv i Indien. Jag belyste för honom mitt problem med den fördömda oväsensmusiken och att jag hade mitt musikaliska arbete i Göteborg...

Så slutade denna skitresa, mitt livs första, som jag aldrig ville upprepa. Finnairs avskedspresent för min treåriga trohet var att vägra mig en fönsterplats, och vin på flyget fick man numera betala för. Vem fan vill flyga med omänskliga flygbolag?

Alltid när jag inte fått en fönsterplats har den personen som fick den i stället fullkomligt struntat i fönstret, dragit ner luckan, bara sovit eller läst tidningar. De har aldrig visat något intresse för utsikten, medan för mig det är något av en flygresas enda tjusning.

Så kom jag hem arg och sjuk och med infekterat öga dessutom men skulle åtminstone nu äntligen få börja arbeta igen.

När jag kom hem visade sig vädret i Göteborg ha varit vackert och lagom varmt hela tiden, ännu en indikation på resans fullkomliga felslagenhet.

Min vikt påfanns vara under 60 kilo. Inte konstigt att jag känt mig svag, medan dock segheten trots denna svaghet måste framstå som smått imponerande.

Kommentar. Denna resa kom att i överväldigande grad fullkomligt domineras av den häftiga naturkatastrofen i Ladakh den 6 augusti 2010, som till 50% sopade rent bland byar och städer strax norr om Indus och svepte med sig 700 offer som aldrig kunnat återfinnas. Detta plötsliga skyfall, som endast varade i en knapp halvtimme, var ett meteorologiskt fenomen som rent fysiskt uteslutande berodde på den globala uppvärmningen. I princip regnade det aldrig i Ladakh före detta århundrade, medan sedan år 2000 de ungefär vartannat år återkommande regnkatastroferna och översvämningarna ständigt förvärrats.

Det finns fortfarande människor som förnekar den globala uppvärmningen och klimatkrisen och som hävdar att den enbart har naturliga orsaker. Även om den faktiskt bara skulle ha naturliga orsaker är ändå människan i den positionen, att hon kan ta ansvar och göra något åt saken. Det finns ingen ursäkt för ståndpunkten att ingenting bör göras åt saken eller att man ändå inte *kan* göra något åt saken. Antag å andra sidan att klimatförändringen faktiskt bara är ett resultat av människans missbruk av naturen. Faktum är att detta globala missbruk är brottsligt då det resulterat i oöverskådliga miljökatastrofer med redan ett antal djur- och växtarter utrotade. Om människan då ställer sig passiv blir hon bara ännu mera brottslig, och naturen har hittills sedan tjugo år oavslutligt accelererat frekvensen av naturkatastrofer och jordbävningar, som har bevisats ha ett samband med klimatuppvärmningen.

Naturligtvis innebar resans prövningar ett svårt mothugg för framtida reseprojektering över huvud taget, och det blev ingen mera resa det året, men följande år blev det inte bara en återresa till Ladakh utan dessutom en senare och mycket lycklig Himalayaresa (se *Bonusresan*), så det finns ingen anledning till att avstå från vidare resor. Den enda ursäktliga anledningen skulle i så fall vara plikter på annat håll som till exempel nödvändigt arbete. Det största problemet med mina resor har alltid varit att jag aldrig kunnat ta med mig den musikaliska verksamheten.

10 augusti – 10 september 2010

Rapport från Lhasa,

18 februari 2012

”Jag har just återvänt från Lhasa. Tibetanerna håller på att försvinna. Alla är skräckslagna inför de blodbad som verkar oundvikliga.

Lhasa består av ungefär 1,2 miljoner kineser och ungefär 200,000 tibetaner. Majoriteten av dessa tibetaner lever inom ett avgränsat område som nu nästan helt är inringat av militära anläggningar med murar på upp till två meter, en del med taggtråd. Denna isolering ger en föreställning om hur det var i Warszawaghattot. Innanför det avgränsade området patrulleras gatorna av beväpnade soldater, SWAT-patruller och poliser 24 timmar om dygnet. Hela dagen kan man höra militära sånger för drillning av soldaterna. SWAT-truckar och konvojer från 6 till 15 pansarfordon och tanks kör genom området dagligen. Varje fordon har tre eller fyra soldater på vakt i ständig beredskap med maskingevär riktade mot tibetanerna.

Alla tibetaner måste ständigt bära giltiga identitetshandlingar. Tibetaner som bor i Lhasa måste registrera sig hos polisen. Det finns ungefär 134 nya polis- och kontrollstationer i Lhasa för godtycklig undersökning av fotgängare och fordon. Förutom de militära anläggningarna i och utanför Lhasa har dessutom permanenta militärposter om upp till tio soldater upprättats omkring i hela staden.

Vid den Kala Chakra-ceremoni som leddes i november 2011 av Dalai Lama i Bodhi Gaya i Indien var ungefär 10,000 tibetaner som kommit från Kina. Bland dessa var ungefär 3000 informatörer åt regeringen. När de övriga 7000 tibetanerna från Kina återvände hem via Indien, Nepal eller Hong Kong blev *samtliga* internerade i omskolningsläger för minst tre månader. Äldre människor bad om att få gå hem till kvällen på grund av kylan men tilläts icke detta. I många fall där familjemedlemmar kom med filter till lägren för de äldres skull blev de upplysta om att deras äldre släktingar inte längre fanns där och att myndigheterna inte visste vart de tagit vägen. Bland de 7000 tibetanerna i omskolningslägren hörde polisförhör till vardagen. Tibetanerna tvingas uppge sina arbeten (från vilka de avskedas), sina inkomstuppgifter och namn på släktingar och kontakter inklusive adresser och yrken. Man krävs på identifikation och godtyckliga husrannsakingar genomförs, medan familjemedlemmar hämtas för förhör.

Ungefär 50 nunnor på väg till en retreat i en buss stoppades och utsattes för förhör sedan en informatör anklagat dem för att ha sagt något mot regeringen. Vart de sedan tog vägen vet man inte.

En tibetansk konstnär som avbildade en tibetan som tittade upp mot en klocka ovanför sig och gav målningen titeln ”I väntan” arresterades för bildens symbolik.

Man berättade för mig att många människor fördes bort av Säkerhetspolisen och aldrig kom tillbaka. De bara försvann.

Vägspärrar som upprättats inom Tibets Autonoma Region används för att hålla tibetaner, som inte bor i Lhasa, borta från huvudstaden. Om en munk eller nunna påträffas som liftare i ett fordon tvingas han eller hon återvända till sitt kloster till fots. Alla tibetaner som påträffas liftandes tvingas identifiera sig och blir bokförda. Potalapalatset är ett pilgrimsmål för tibetaner, i synnerhet under helgerna, men vägspärrarna hindrar dem från att nå Lhasa och begränsar pilgrimernas antal.

Ungefär 300-400 munkar brukade bo i Potala. Idag är antalet 36. Soldater och militärer bor nu i munkarnas rum. Fastän Potala hör till de monument som UNESCO uppfört i sin lista över världskulturarv, använder kineserna nu Potala som militärläger. Ett stort militärt komplex ligger bara bara några kvarter därifrån. Nunneklostret, som låg framför Potalapalatset, har nu militära bunkrar.

Jokhangkatedralen i centrala Lhasa är så besatt av militärer inuti och omkring området att man måste akta sig för att inte krocka med soldater och poliser när man går på gatan, då de trängs på marknadsgatorna när de patrullerar.

Drepungklostret, som brukade ha 7000-10,000 munkar har nu mellan 500 och 700. Hungerstrejker inträffar.

Sera hade ungefär 6000 munkar och har nu 200-300. Sera är omgivet av polisstationer och militära förläggningar. Soldater och poliser patrullerar ständigt området inklusive trädgården, där munkarna debatterar.

Norbulinkapalatset har ungefär 6-10 munkar mot 300 i det förflutna. Dalai Lamas personliga menageri har sålts till en kinesisk affärsman, och särskilt inträde krävs för att se parken, fastän området hör till UNESCOs världskulturarv.”

Och så vidare...

http://www.jamyangnorbu.com/blog/2012/02/20/report-from-lhasa/#.T0OT6kG_R7A.facebook

Göteborg 21 april 2012